Şimşek, R. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan A1 düzeyi ders materyallerinin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. *International Journal of Language Academy*, 9 (3), 72-82.

Volume 9/3 September 2021
p. 72/82

Article History:

Received

12/07/2021

Accepted

28/07/2021

Available online

19/09/2021

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN A1 DÜZEYİ DERS MATERYALLERİNİN OKUNABİLİRLİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

**Evaluation of A1 Level Course Materials Used in Teaching Turkish as
a Foreign Language in Terms of Readability**

Ramazan ŞİMŞEK¹

Öz

Okuma metinleri, dil eğitiminin akademik ve kültürel anlamda yapı taşı oluşturur. Uluslararası standartlar çerçevesinde seviyelere göre yürütülen yabancı dil eğitiminde süreçte kullanılan okuma metinlerinin nitelikleri hedef kitle açısından oldukça önemlidir. Hedef kitlenin öğrenme, söz varlığını geliştirme, dili işlevsel olarak kullanma motivasyonu yabancı dil eğitiminin temel taşı olan metinlerle yakından ilişkilidir. Metnin okunup anlaşılmasını ifade eden okunabilirlik kavramı bu değişkenleri etkileyen en önemli unsurdur. Okunabilirlik düzeyleri hedef kitlenin seviyesi gözetilerek bilişsel düzeylere göre düzenlenmektedir. Yabancı dil eğitiminde kullanılan metinler temel dil becerilerinin kullanımında kaynak görevi üstlenmektedir. A1 düzeyi temel dil becerilerin kullanımı açısından ilk durak konumundadır. Nitel yaklaşımla yürütülen bu çalışmada betimsel tarama deseninin benimsenmiş; yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde en sık kullanılan A1 düzeyi ders kitaplarında yer alan okuma metinleri incelenmiştir. Bu süreçte okunabilirlikle ilgili akademik ve kurumsal çalışmaların tespitleri göz önünde bulundurularak uzman görüşü alınarak kıstaslar belirlenmiş; akabinde de derlem ve söz varlığı çalışmalarında kullanılan yazılımlar aracılığı ile elde edilen istatistik veriler sürece dâhil edilerek çalışma tamamlanmıştır. Araştırma neticesinde materyallerde kullanılan okuma metinlerinin bariz şekilde normal, kolay ve çok kolay okunabilirlik niteliğine sahip olduğu saptanmış; ancak materyal bünyesinde standart şekilde kolaydan zora doğru ilkesinin gözetilmediği tespit edilmiş; okunabilirlik açısından, cümle başına düşen kelime, cümle uzunlukları ve kelime uzunlukları gibi verilerin her iki materyalde de farklılaştığı saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Okunabilirlik, metin, A1, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi

¹ Öğr. Gör. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, TÖMER, ramazansimsek@nevsehir.edu.tr, <http://orcid.org/0000-0002-8295-8903>

Abstract

Reading texts constitute the academic and cultural building blocks of language education. The qualities of the reading texts used in foreign language education carried out according to the levels within the framework of international standards are very important for the target audience. The motivation of the target audience to learn, develop vocabulary and use the language functionally is closely related to the texts, which are the cornerstones of foreign language education. The concept of readability, which expresses the reading and understanding of the text, is the most important factor affecting these variables. Readability levels are arranged according to cognitive levels, taking into account the level of the target audience. The texts used in foreign language education act as a source in the use of basic language skills. A1 level is vital for the use of basic language skills. In this study, which was carried out with a qualitative approach, a descriptive scanning design was adopted; The reading texts in the A1 level textbooks, most frequently used in teaching Turkish as a foreign language, were examined. In this process, considering the findings of academic and institutional studies on readability, the criteria were determined by taking expert opinion; Afterwards, the statistical data obtained through the software used in corpus and vocabulary studies were included in the process, and the study was completed. As a result of the research, it was determined that the reading texts used in the materials were regular, easy, and very easy to read; however, it was determined that the principle from easy to difficult in the standard way was not observed in the material; In terms of readability, data such as words per sentence, sentence lengths, and word lengths were found to differ in both materials.

Keywords: Readability, A1 Level, teaching Turkish as a foreign language

GİRİŞ

Eğitim, küresel anlamda toplumların birbiri ile rekabet ettiği; bilgi ve tecrübe paylaşımında bulunduğu; toplumların fikir, ideoloji ve düşünsel reflekslerini yapılandırdıkları asimetrik bir zemindir. Ders kitapları ise eğitimin bu çok faktörlü yapısını hem akademik hem de düşünsel anlamda temel dışlı konumundadır. Çünkü ders kitapları muhatap olduğu hedef kitlenin akademik ve düşünsel gelişimini etkilemektedir. Bu gelişim sürecinde kelimeler büyük öneme sahiptir.

Dil eğitimi açısından temel dil becerilerinin gelişiminde kelimeler, metinler, ders materyalleri sürecin anahtarı konumundadır. Metinler ve ders materyallerinin ana malzemesi konumunda yer alan kelimeler, cümleler ve cümle yapıları hedef dili öğrenen bireyin başarısını, öğrenme motivasyonunu doğrudan etkilemektedir. Ana dil eğitiminde de yabancı dil eğitiminde de merkezde metinler yer almaktadır. Eğitici, hedef kitleye gramer yapısını, kültürü, açık ya da örtük mesajı metinler aracılığı ile iletmektedir. Dolayısıyla metinlerin hedef kitle tarafından iyi anlaşılması gerekmektedir. Şimşek (2021), ders kitabında yer alan metinlerin salt okuma ya da akademik gayeler ekseninde değerlendirilmemesi gerektiğini ifade etmiş; metin bünyesinde semantik katmanların okuma ve anlama becerileriyle doğrudan ilişkili olduğunu belirtmiştir. Okur ve Arı'ya (2013) göre de ders kitaplarında yer alan metinlerin, öğrencilerin okuyup anlayabileceği nitelikte olmalıdır. Bir metnin, okuyucu tarafından anlaşılması metnin okunabilirliği ile ilgilidir. Bu sebeple okunabilirlik (readability), okumada önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle ikinci bir dil öğrenen bireylerin kaygı durumu ve öğrenme motivasyonu açısından metinlerin anlaşılabilirliği son derece önemlidir.

Temel öğretim aracı olan ders kitaplarındaki okuma metinlerinin, okunabilir ve anlaşılabilir olması hem öğrenme hem de ders işleme sürecini kolaylaştırır (Karatay, Bolat ve Güngör, 2013). Dubay (2004) okunabilirliğin genellikle yazı tipi ve yazı düzenini ifade eden okunaklılık ile karıştırıldığını, okunabilirliğin genel olarak bir metnin diğer metinlere göre daha kolay okunmasını sağladığını belirtir. Rye (1982) metnin okunabilirliğini

etkileyen 11 etmenden söz etmektedir: Çocuğun becerisi ve okuma isteği, fiziksel ortam, baskı biçimi, sütun genişliği ve satır aralığı, okuma amacı, metnin düzenlenmesi, konu önemi, sözcük sıklığı, sözcük uzunluğu, tümce uzunluğu, sözdizimi. Dolayısıyla okunabilirliğe yönelik veriler metinlerin zorluk düzeyini; öğrencinin kelime bilgisini, anlama kapasitesini, hedef dili daha ileri düzeyde öğrenebilme ve kullanabilme motivasyonunu etkiler.

Dil eğitimi araştırmalarında oldukça sık kullanılan okunabilirlik, metnin kelime sayısı, cümle sayısı, kelimelerdeki hece sayısı ile yakından ilişkilidir. Ancak metinde yer alan kelimelerin somut, soyut olması ya da semantik çerçevesinin hedef kitle tarafından anlamlandırılabilmesi gibi faktörlerle de ilişkilidir. Okunabilirlik kavramı genellikle bir metnin okunma güçlüğü'nün birtakım matematiksel formüller aracılığıyla hesaplanması anlamında kullanılmaktadır (Ülper, 2010). Ateşman'a (1997) göre ise okunabilirlik, metinlerin okuyan tarafından kolay ya da güç anlaşılır olmasıdır. Okunabilirlik çalışmalarının amacı metinde anlaşılabilir bir dil kullanmayı sağlamaktır (Chall, 1988). Zakaluk ve Samuels (1988)'e göre metinlerin zorluk düzeyleri öğrencilerin okuma seviyeleri ile aynı olduğu zaman en uygun öğrenmeyi gerçekleştirmektedir.

Okunabilirlik kavramı ile ilgili alanyazında üç ana yaklaşım mevcuttur. Bunlar; uzman görüşü, çıkartmalı okunabilirlik işlemi ve okunabilirlik formülüdür. Bu yaklaşımlar içinde en fazla tercih edileni formül tabanlı yaklaşımlardır. Okunabilirlik formülleri, metnin zorluk seviyesinin kelime uzunluğu ve cümle uzunluğu gibi metnin sayılabilir öğelerinin, sayısal verilere dayanarak tahmin etmeye yarayan araçlardır (Chatman ve Goetz 1985:150). Uzman görüşü, alan uzmanları tarafından sezgisel ve tecrübeye dayalı olarak yürütülen süreçlerdir. Çıkartmalı Okunabilirlik yaklaşımı, boşluk tamamlama tekniği, boşluk doldurma tekniği ve Cloze Test olarak adlandırılmakta olup mevcut metnin hem okunabilirliğini hem de anlaşılabilirliğini belirlemek adına uzun yıllardır kullanılmaktadır. Bahsedilen kullanım alanlarının yanı sıra Mariotti ve Homan'a göre (2001) çıkartmalı okunabilirlik işlemi bireyin okuma düzeyini ve kelime bilgisini belirleme konusunda da kullanılmaktadır.

Okunabilirlikle ilgili ana yaklaşımlar dışında çeşitli yazılımlar da kullanılmaktadır. Metinlerin söz varlığı, farklı kelime sayıları, cümle uzunlukları gibi verilerden metin boyutunda faydalandığı gibi bütüncül şekilde materyal düzeyinde de faydalanılmaktadır. Yürütülecek bu çalışmada ise yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan A1 düzeyi metinler okunabilirlik düzeyi açısından incelenecek; okunabilirlik kavramı açısından farklı bir yol izlenerek derlem dilbilim ve derlem araştırmalarında kullanılan yazılımlar ve modüllerden faydalanılarak TTR, STTR, *TTR istatistik verileriyle çalışma yürütülecektir.

Problem Durumu

1. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan A1 düzeyi materyallerde metinler ortalama cümle uzunluğu kaç kelimedir?
2. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan A1 düzeyi materyallerde TTR ve STTR düzeyi nedir?
3. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan A1 düzeyi materyallerde okunabilirlik düzeyi açısından hangi düzeydedir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan A1 düzeyi ders kitaplarında yer alan metinlerin okunabilirlik düzeylerinin incelendiği bu çalışma betimsel bir araştırma olup tarama modeli benimsenmiştir. “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez” (Karasar, 2010, s. 77).

Araştırmanın İnceleme Nesneleri

- Türkçeye Yolculuk Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Seti A1 düzeyi ders kitabı metinleri
- Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe Seti A1 düzeyi ders kitabı metinleri

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında incelenen yabancı dil olarak Türkçe öğretimi Türkçeye Yolculuk A1 düzeyi ders kitabı, Yedi İklim A1 düzeyi ders kitabı bilgisayar ortamına aktarılmış, OCR yazılımı ile kitaplarda yer alan okuma metinleri sayısallaştırılıp UTF-8 kod dönüşümünden geçirilmiştir. WordsmithTools yazılımında metin uzunlukları, kelime uzunlukları, TTR, STTR *TTR düzeyleri hesaplanmış ve yorumlanmıştır. Akabinde MEB tarafından hazırlanan Ders Kitaplarında Okunabilirlik (MEB, 2021) bünyesinde sınıf düzeylerinde okunabilirlikle ilgili kıstaslar değerlendirilmiş; uzman görüşü alınarak A1 düzeyi için 2. Sınıf kıstasları uyarlanmıştır. Bu kapsamda A1 düzeyi metinler için metin düzeyinde 12-15 cümle: normal; 15 cümle ve üzeri: zor; cümle düzeyinde 2-3 kelime çok kolay; 4 kelime kolay; 5-7 kelime normal; 8-9 kelime zor; 9 ve üzeri kelime çok zor olarak değerlendirilmiştir. Analiz edilen metinlerde cümlelerin sahip olduğu ortalama kelime sayısı üzerinden okunabilirlik düzeyi tanımlanmıştır.

BULGULAR

Türkçeye Yolculuk Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Seti A1 düzeyi ders kitabı metinlerine yönelik bulgular

Araştırma kapsamında ilk olarak Türkçeye Yolculuk Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Seti A1 düzeyi ders kitabı metinleri incelenmiştir.

Tablo 1. *Türkçeye Yolculuk A1 Düzeyi Ders Kitabı Metinlerinin Okunabilirlik Düzeyi*

Metin Adı	Toplam Kelime Sayısı	Farklı Kelime Sayısı	TTR	STTR	Kelime uzunluğu (harf)	Cümle Sayısı	Cümle Başına Düşen kelime Sayısı	Okunabilirlik Düzeyi
1-Temel-Diyalog	176	69	39,20	0,00	5,02	69	2,55	Çok Kolay
2-Tanışalım	83	43	51,81	0,00	5,47	28	2,96	Çok Kolay
3-Ünlüleri-Tanıyalım	104	68	65,38	0,00	5,50	20	5,20	Normal
4-İstanbul-Hoş-Geldiniz	117	73	62,39	0,00	5,13	31	3,77	Kolay
5-Fakülte	51	40	78,43	0,00	5,41	9	5,67	Normal

6-Tebriz	38	33	86,84	0,00	5,66	9	4,22	Kolay
7-Benim Ailem	133	65	48,87	0,00	4,86	28	4,75	Kolay
8-Bu Mahallenin Muhtarı	215	120	55,81	0,00	5,16	54	3,98	Kolay
9-Hasan'ın-Evi	121	78	64,46	0,00	5,42	20	6,05	Normal
10-Evde-Saat-Kaç	136	99	72,79	0,00	5,19	34	4,00	Kolay
11-Kemalın-Br-Günü	178	101	56,74	0,00	5,40	19	9,37	Çok Zor
12-Hayat-Ne-Tatlı	268	181	67,54	0,00	6,19	50	5,36	Normal
13-Ülkelere-Göre-Hobiler	180	127	70,56	0,00	6,14	29	6,21	Normal
14-Makafui	238	146	61,34	0,00	6,02	49	4,86	Kolay
15-Türkiye'yi Tanıyalım	177	118	66,67	0,00	6,60	24	7,38	Zor
16-Merve	94	67	71,28	0,00	4,71	23	4,09	Normal
17-Makafui-Hava-Alanında	212	128	60,38	0,00	5,98	51	4,16	Normal
18-Yurtta-Akşam-Yemeği	253	149	58,89	0,00	5,41	46	5,50	Normal
19-Balık-Pazarı	124	68	54,84	0,00	5,22	27	4,59	Kolay
20-Yurtta Gece Vakti	185	119	64,32	0,00	5,27	29	6,38	Normal
21-Makafui-Acil-Servis	295	174	58,98	0,00	5,38	50	5,90	Normal
22-Günlük	187	144	77,01	0,00	5,80	34	5,50	Normal
23kantin.	456	240	52,63	0,00	5,62	71	6,42	Normal
24-Belgrad-Ormanı-Hazırlıkları	254	159	62,60	0,00	5,24	36	7,06	Zor
25-Makafui-Manavda	427	185	43,33	0,00	4,93	77	5,55	Normal
26-Makafui-Alışverişte	513	281	54,78	0,00	5,50	96	5,34	Normal
Kesit Tr Yolculuk A1	5.369	1.846	34,38	47,14	5,50	1.116	4,81	Kolay

Tablo 1'de yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan Türkçeye Yolculuk A1 düzeyi ders kitabı metinlerinin okunabilirlik düzeyine yönelik bulgular gösterilmiştir. Ders materyali bünyesinde 26 okuma metni incelenmiştir. Bu metinlerden okunabilirlik bakımından normal zorluğa sahip metin sayısı 13 olup cümle uzunlukları 5,0 – 7,0 kelime arasındadır. Okunabilirlik bakımından çok kolay olarak değerlendirilebilecek metin sayısı 2, bu metinlerin cümle uzunlukları 2,55 – 2,96 kelime arasındadır. Kolay okunabilirlik düzeyinde olan metin sayısı 8, bu metinlerin cümle uzunlukları 3,98 – 4,86 kelime arasında yer almaktadır. Zor okunabilirlik düzeyine sahip metin sayısı 2, bu metinlerin cümle uzunlukları 7,06 – 7,38 kelimedir. Materyal bünyesinde çok zor okunabilirlik düzeyine sahip metin sayısı 1, bu metinlerin cümle uzunluğu 9,37 kelimedir. Ders materyalinde yer alan metinler bütüncül olarak değerlendirildiğinde ise cümle uzunluğu ortalama 4,81 kelime ve okunabilirlik açısından da kolay olduğu saptanmıştır.

Türkçeye Yolculuk A1 düzeyi ders kitabı metinler istatistikî veriler açısından da incelenmiştir. Materyal bünyesinde yer alan metinlerin ortalama TTR düzeyi 34,38 olarak saptanmıştır. Metinlerin ayrı ayrı TTR düzeyleri incelendiğinde tüm metinlerin 34,38 değerinden yüksek değerlere sahip olduğu; bu veri ile metinlerin söz varlığı açısından yüksek düzeyde farklı kelime barındırdıkları tespit edilmiştir. Bu bağlamda bazı metinlerde

TTR düzeyinin 86,84 gibi yüksek seviyelere ulaştığı görülmektedir. Ders materyali bünyesindeki metinler kendi içinde farklı kelime barındırma düzeyi açısından farklılık gösterebilmektedir. Bu farklılığı giderme, farklı kelimelerin materyal içindeki dağılımını daha sağlıklı tespit edebilmek amacıyla STTR verisi kullanılmaktadır. STTR verisi metinleri bütün olarak değerlendirip her 1000 kelimedeki gözlemlenen farklı kelime düzeyini göstermektedir. Türkçeye Yolculuk A1 düzeyi ders kitabında STTR düzeyinin 47,14 gibi yüksek bir değere sahip olduğu saptanmıştır. Materyal bünyesinde kelimeler ortalama 5,50 harften oluşmakta olup metinlerin büyük kısmı bu ortalamanın üzerinde kelime uzunluğuna sahiptir. Ayrıca materyal bünyesinde cümle başına düşen ortalama kelime sayısı 4,81 olarak tespit edilmiştir. Materyal bünyesinde de 8 metin dışında diğer metinlerin cümle başına düşen kelime değeri bu düzeyin üstünde seyretmektedir.

Yedi İklim Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Seti A1 düzeyi ders kitabı metinlerine yönelik bulgular

Araştırma kapsamında okunabilirlik açısından incelenen diğer materyal Yedi İklim Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Seti A1 düzeyi ders kitabı metinleri olup bulgular Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. *Yedi İklim A1 Düzeyi Ders Kitabı Metinlerinin Okunabilirlik Düzeyi*

Metin Bilgisi	Toplam Kelime Sayısı	Farklı Kelime Sayısı	TTR	STTR	Kelime uzunluğu (harf)	Cümle Sayısı	Cümle Başına Düşen kelime Sayısı	Okunabilirlik Düzeyi
1-Tanışma	114	32	28,07	0,00	5,26	36	3,17	Çok Kolay
2-Tanışma	160	82	51,25	0,00	5,82	51	3,14	Çok Kolay
3-Kaç Kardeşin Var.	51	25	49,02	0,00	4,92	11	4,64	Kolay
4-Maç Başlıyor.	54	42	77,78	0,00	5,22	11	4,91	Kolay
5-Bilet Var mı?	73	46	63,01	0,00	5,67	15	4,87	Kolay
6-Murat-Dün-Neler-Yaptı.	78	60	76,92	0,00	4,94	15	5,20	Normal
7-Öncesi Sonrası.	89	66	74,16	0,00	5,37	18	4,94	Kolay
8-Alışveriş Sepeti.	90	56	62,22	0,00	5,27	15	6,00	Normal
9-Sevgili Günlük.	74	63	85,14	0,00	5,81	12	6,17	Normal
10-Para.	58	48	82,76	0,00	5,93	14	4,14	Kolay
11-Arkadaşım Derya.	124	78	62,90	0,00	5,48	28	4,43	Kolay
12-Üniversite.	43	36	83,72	0,00	5,91	9	4,78	Kolay
13-Ne Nerede.	97	55	56,70	0,00	6,01	28	3,46	Çok Kolay
14-Pazardan Eve Kadar.	108	80	74,07	0,00	5,59	18	6,00	Normal
15-Haftalık Plan.	130	84	64,62	0,00	6,28	24	5,42	Normal
16-Yemekte-Neler Var.	130	73	56,15	0,00	6,06	23	5,65	Normal
17-Günlük Plan.	40	32	80,00	0,00	6,10	10	4,00	Kolay
18-Öğretmen Olacağım.	114	96	84,21	0,00	6,06	21	5,43	Normal
19-Öğrencim Ali.	112	96	85,71	0,00	6,53	28	4,00	Kolay
20-Mesleğimi Seviyorum.	127	92	72,44	0,00	5,68	23	5,52	Normal

21 Aile Sağlık Merkezi.	89	66	74,16	0,00	5,64	23	3,87	Çok Kolay
22 Diğer.	36	33	91,67	0,00	7,39	5	7,20	Zor
23 Ressayam.	84	73	86,90	0,00	5,94	18	4,67	Kolay
24 Kuaför.	95	57	60,00	0,00	5,78	26	3,65	Çok Kolay
25 Uçakta.	111	83	74,77	0,00	6,01	27	4,11	Kolay
26 Uçakta.	68	50	73,53	0,00	6,60	24	2,83	Çok Kolay
27 Hızlı Adam.	126	89	70,63	0,00	6,56	21	6,00	Normal
28 Sedat ve Ailesi Piknikte.	96	74	77,08	0,00	5,71	18	5,33	Normal
29 Fayton	74	63	85,14	0,00	6,66	11	6,73	Normal
30 Alo	101	76	75,25	0,00	5,75	11	9,18	Çok Zor
31 En Ucuz Uçak Bileti	207	118	57,00	0,00	5,86	35	5,91	Normal
32 Bilgisayar Konuşuyor	218	166	76,15	0,00	5,87	39	5,59	Normal
33 evleniyorum	214	128	59,81	0,00	5,38	49	4,37	Kolay
34 Büyüka'da Hafta Sonu.	126	101	80,16	0,00	5,83	23	5,48	Normal
35 Doğa Yürüyüşü.	121	97	80,17	0,00	6,23	20	6,05	Normal
36 Seyahat Acentesi	176	119	67,61	0,00	5,21	20	8,8	Zor
37 Melike Yaza Tatili Planı.	50	45	90,00	0,00	5,72	8	6,25	Normal
38 Tatilde Yaptıklarım	54	43	79,63	0,00	5,15	14	3,86	Çok Kolay
39 Tatili Çok Seviyorum.	117	86	73,50	0,00	6,24	18	6,50	Normal
40 Bayram.	201	115	57,21	0,00	5,41	39	5,15	Normal
YEE A1	4.989	2.068	41,45	54,97	5,79	1.002	5,00	Normal

Tablo 2'de yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan Yedi İklim A1 düzeyi ders kitabı metinlerinin okunabilirlik düzeyine yönelik bulgular gösterilmiştir. Ders materyali bünyesinde 40 okuma metni incelenmiştir. Bu metinlerden okunabilirlik bakımından normal zorluğa sahip metin sayısı 18, bu metinlerin cümle uzunlukları ise 5,0 – 7,0 kelime arasındadır. Okunabilirlik bakımından çok kolay olarak değerlendirilebilecek metin sayısı 7, bu metinlerin cümle uzunlukları 2,83 – 3,86 kelime arasındadır. Kolay okunabilirlik düzeyinde olan metin sayısı 12, bu metinlerin cümle uzunlukları 4,00 – 4,91 kelime arasında yer almaktadır. Okunabilirlik düzeyi zor olarak tespit edilen metin sayısı ise 2, bu metinlerin cümle uzunlukları 7,20 - 8,8 kelimeden oluşmaktadır. Materyal bünyesinde çok zor okunabilirlik düzeyine sahip metin sayısı 1, bu metinlerin cümle uzunluğu 9,18 kelimedir. Ders materyalinde yer alan metinler bütüncül olarak değerlendirildiğinde ise cümle uzunluğu ortalama 5,00 kelime ve okunabilirlik açısından da normal olduğu saptanmıştır.

Yedi İklim yabancı dil olarak Türkçe öğretimi A1 düzeyi ders kitabı metinler istatistikî veriler açısından da incelenmiştir. Materyal bünyesinde yer alan metinlerin ortalama TTR düzeyi 41,25 olarak saptanmıştır. Metinlerin ayrı ayrı TTR düzeyleri incelendiğinde Tanışma metni haricinde tüm metinlerin 41,25 değerinden yüksek değerlere sahip olduğu; bu veri ile metinlerin söz varlığı açısından yüksek düzeyde farklı kelime barındırdıkları tespit edilmiştir. Bu bağlamda bazı metinlerde TTR düzeyinin 91,67 gibi yüksek seviyelere

ulaştığı görülmektedir. Ders materyali bünyesindeki metinler kendi içinde farklı kelime barındırma düzeyi açısından farklılık gösterebilmektedir. Bu farklılığı giderme, farklı kelimelerin materyal içindeki dağılımını daha sağlıklı tespit edebilmek amacıyla STTR verisi kullanılmaktadır. STTR verisi metinleri bütün olarak değerlendirip her 1000 kelimeye gözlemlenen farklı kelime düzeyini göstermektedir. Türkçeye Yolculuk A1 düzeyi ders kitabında STTR düzeyinin 54,67 gibi oldukça yüksek bir değere sahip olduğu saptanmıştır. Materyal bünyesinde kelimeler ortalama 5,79 harften oluşmakta olup metinlerin büyük kısmı bu ortalamanın üzerinde kelime uzunluğuna sahiptir. Ayrıca materyal bünyesinde cümle başına düşen ortalama kelime sayısı 5,00 olarak tespit edilmiştir. Materyal bünyesinde de 16 metin dışında diğer metinlerin cümle başına düşen kelime değeri bu düzeyin üstünde seyretmektedir.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan A1 Düzeyi Ders Kitabı Metinlerinin Okunabilirlik Düzeyleri Bakımından Dağılımı

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi A1 düzeyi ders kitabı metinleri okunabilirlik düzeylerine göre çok kolay, kolay, normal, zor, çok zor olarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırılmanın dağılımı Şekil 1 ve Şekil 2’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Türkçeye Yolculuk A1 Düzeyi Ders Kitabı Okuma Metinlerinin Okunabilirlik Düzeyleri

Şekil 1’de Türkçeye Yolculuk A1 düzeyi ders kitabı okuma metinlerinin okunabilirlik düzeylerinin dağılımı gösterilmiştir. Bu bağlamda metinlerin % 50’ si normal, % 31’i kolay, % 8’i zor, % 7’si çok kolay, % 4’ü çok zor olarak sınıflandırılmıştır. Bu çerçevede okuma metinlerinin % 88’inin öğrenciler tarafından rahat bir şekilde okunup anlaşılabilir niteliğe sahip olduğu sonucu çıkmaktadır. Okunabilirlik bakımından zor olarak sınıflandırılan metin oranı Yedi İklim setine göre daha yüksektir.

Şekil 2. Yedi İklim A1 Düzeyi Ders Kitabı Okuma Metinlerinin Okunabilirlik Düzeyleri

Şekil 1’de Yedi İklim A1 düzeyi ders kitabı okuma metinlerinin okunabilirlik düzeylerinin dağılımı gösterilmiştir. Bu bağlamda metinlerin % 45’i normal, % 30’u kolay, % 5’i zor, % 17’si çok kolay, % 3’ü çok zor olarak sınıflandırılmıştır. Bu çerçevede okuma metinlerinin % 92’sinin öğrenciler tarafından rahat bir şekilde okunup anlaşılabilir niteliğe sahip olduğu sonucu çıkmaktadır. Okunabilirlik bakımından zor olarak sınıflandırılan metin oranı Türkçeye Yolculuk setine göre daha düşük düzeydedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Okunabilirlik kavramı hitap edilen kitlenin anlama becerisi ve bilişsel süreçler açısından öne çıkmaktadır. Gerek akademik kazanımlar gerekse kültürel kazanımlar için temel taşıyıcı sistemin metin kavramı olduğu düşünüldüğünde cümle uzunlukları, kelime uzunlukları ve diğer istatistikî değişkenlerin dikkate alınması gerekmektedir. Güneş (2003) kısa ve basit yapıli tümcelerin uzun ve karmaşık yapıli tümcelere göre daha iyi öğrenildiğini, hedef kitlenin daha çabuk kavradığını ifade etmiştir. Bu çalışmada da yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde oldukça yaygın olarak kullanılan Yedi İklim ve Türkçeye Yolculuk setlerinin A1 düzeyi ders kitaplarında yer alan okuma metinleri incelenmiştir.

Yabancı dil olarak Türkçeye öğretiminde (YDTÖ) kullanılan Türkçeye Yolculuk A1 düzeyi ders kitabı metinleri okunabilirlik düzeyi açısından % 88 oranında rahat bir şekilde okunabilir düzeydedir. Yedi İklim YDTÖ A1 düzeyi ders kitabı metinlerinde ise rahat şekilde okunabilir olarak değerlendirilen metinlerin oranı % 92’dir. Bu bağlamda Yedi İklim setinin materyal bünyesinde okunabilirlik açısından daha kolay metinleri barındırdığı görülmektedir. Metinlerin söz varlığı ve metinler bünyesinde yer alan farklı kelime düzeyini ifade eden TTR oranı Yedi İklim A1 kitabında 41,25; Türkçeye Yolculuk YDTÖ A1 düzeyi ders kitabında ise 34,38 olduğu tespit edilmiştir. Bu duruma ek olarak her metnin ayrı ayrı sahip olduğu TTR düzeyi de Yedi İklim setinde oldukça yüksektir. Bu çerçevede Yedi İklim

YDTÖ A1 düzeyi ders kitabının söz varlığı açısından daha zengin olduğu görülmektedir. Materyallerdeki metinlere bütüncül bakış sunan STTR düzeyi Yedi İklim A1 düzeyi ders kitabında 54,97; Türkçeye Yolculuk A1 düzeyi ders kitabında ise 41,25 olup Yedi İklim ders kitabının söz varlığı açısından çok daha güçlü olduğunun göstergesidir.

Türkçeye Yolculuk YDTÖ A1 düzeyi ders kitabı metinlerinde ortalama kelime uzunluğu 5,50 harf; Yedi İklim YDTÖ A1 düzeyi ders kitabı metinlerinde ortalama kelime uzunluğu 5,79 harften oluşmaktadır. Bu bağlamda Yedi İklim YDTÖ metinlerinde kelimelerin daha uzun olduğu, okunabilirlik açısından da daha zor olduğu çıkarımında bulunulabilir. Cümle başına düşen kelime sayısı Yedi İklim YDTÖ A1 düzeyi ders kitabı metinlerinde 5,00; Türkçeye Yolculuk YDTÖ A1 düzeyi ders kitabı metinlerinde 4,81 olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler de bir önceki çıkarımı yani Yedi İklim YDTÖ metinlerinde kelimelerin daha uzun olup okunabilirlik açısından da daha zor olduğu tezini desteklemektedir.

Araştırma kapsamında incelenen materyal metinlerinin okunabilirlik düzeyi hedef kitle için uygun olduğu görülmektedir. Ölçme ve değerlendirme açısından da benimsenen kolay, normal, zor nitelikli içeriklerin dağılımının hedef kitlenin öğrenme motivasyonunu destekleyici mahiyete sahip olduğu; hedef kitlenin seviyesine uygun olduğu ifade edilebilir. Ayrıca söz varlığını geliştirme açısından da metinlerde farklı kelime sayısı materyal ortalamasının üzerinde seyretmektedir. Her iki materyalin de söz varlığı anlamında yeterli çeşitliliğe ve farklı kelime içeriğine sahip olduğu görülmektedir. Ancak metinlerin zorluk düzeyi düzenli olarak artmamakta olup normal okunabilirlik düzeyine sahip bir okuma metninden sonra çok kolay ya da çok zor okunabilirlik düzeyine sahip metin gelebilmektedir.

Öneriler

- Okunabilirlik düzeyini tespit etme amacıyla yapılan çalışmalarda incelenen faktör sayısını olabildiğince artırmak elde edilen sonuçların güvenilirliğini artıracaktır. Bu bağlamda TTR, STTR gibi istatistikî verilerden de faydalanılabilir.
- Materyal içeriklerinde hedef kitlenin motivasyonunu diri tutmak için zor metinlerin sayısı artırılabilir.
- Okunabilirlik düzeyleri açısından okuma metinleri standart bir çizgiye; kolaydan zora doğru ilkesini gözetten bir değişime sahip olmalıdır.
- Ders materyalleri hazırlanırken metinler bünyesinde TTR düzeylerinin yüksek olmasına dikkat edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Ateşman, E. (1997). Türkçede okunabilirliğin ölçülmesi. *A.Ü. TÖMER Dil Dergisi*, 58, 171-174.
- Biçer, N. ve Alan, Y. (2017). Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan Yeni Hitit 3 ve İstanbul C1+ ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerinin karşılaştırılması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), s.1131.
- Chall, J. S. (1988). The beginning years. eds. B. L. Zakalukand ve S. J. Samuels. (Yay. haz.). *Readability: Its past, present, and future*, içinde. Newark, DE: International Reading Association P.
- Chatman, S. P., & Goetz, E. T. (1985). Improving textbook selection. *Teaching of Psychology*, 12(3), 150-152.
- DuBay, W. H. (2004). *The principles of readability*. Costa Mesa: Impact Information.
- Güneş, F.(2003). Okuma-yazma öğretiminde cümlelerin önemi, TÜBAR,13
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Mariotti, A. S., Homan, S. P., & Shearer, A. P. (2005). *Linking reading assessment to instruction: An application worktext for elementary classroom teachers*. Routledge.
- MEB. (2021). *Ders kitaplarında okunabilirlik*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
- Rye, J. (1982). Cloze procedures and the teaching of reading. London: Heineman Educational
- Şimşek, R. (2021). Socio-political evaluation of the Distribution of root values in Turkish language textbooks, *International Journal of Eurasian Education and Culture* , 6(12), 566-612.
- Ülper, H. (2010). *Okuma ve anlamlandırma becerilerinin kazandırılması*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Zakaluk, B. L., & Samuels, S. J. (1988). *Readability: Its past, present, and future*. International Reading Association, 800 Barksdale Rd., PO Box 8139, Newark, DE 19714-8139